

Trestnosť dlžníka pre nepodanie návrhu na začatie konkurzu po novom¹

Anotácia: Ešte v roku 2009 bol publikovaný článok uvedeného autora, ktorý sa týkal trestnosti dlžníka, ak nepodá návrh na začatie konkurzného konania, ak mu táto povinnosť zo zákona vyplýva.² Článok sa v tomto období nestretol s pozitívnym prijatím, najmä určitého okruhu odborníkov z praxe.³ Vzhľadom na zmeny, ktoré sa vykonali v § 242 ods. 1 písm. a) Trestného zákona novelou zákonom č. 264/2017 Z. z. s účinnosťou od 08.11.2017, je táto téma opäť aktuálna a po rokoch je potreba opätovne sumarizovať niektoré myšlienky týkajúce sa tohto problému. Zákonodarca jednoznačne vyjadril svoj úmysel o tom, čo sa má považovať za trestné v zmysle tohto ustanovenia a dal po rokoch bodku za všetkými hádkami jednotlivých odborníkov. Tento článok sumarizuje právnu argumentáciu v prospech tohto riešenia.

Kľúčové slová: trestný čin, trestné právo, ekonomická kriminalita, úpadok, konkurz, začatie konkurzného konania, legislatíva, aplikácia práva, právny výklad.

1. Úvod

V právnej praxi je bežným javom, že niektoré inštitúty či ustanovenia zákona sú nejasné a pri ich aplikácii spôsobujú aplikačným subjektom problémy. Obzvlášť je otázka správneho výkladu právnej normy dôležitá v trestnom práve, kde sa na základe nej rozhoduje o trestnej zodpovednosti osoby, o jej vine a nevine, o uložení spravodlivého trestu. Niektoré právne „medzery“ sú preklenuté tým, že sa s nimi vysporiada prax v rámci bežného rozhodovania okresných a krajských súdov, pričom zaužívaná rozhodovacia prax je všeobecne akceptovaná. V iných prípadoch, keď dochádza k nejednotnej praxi v rámci rôznych okresov či krajov, preklenie zvyčajne túto neistotu Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej iba „Najvyšší súd SR“ alebo „NS SR“) v rámci svojej zjednocovacej činnosti, ktorá mu vyplýva zo zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“), a to prijatím zjednocovacieho stanoviska.⁴ Ak však pretrváva neistota naďalej, prípadne nedôjde k prijatiu žiadneho zjednocovacieho stanoviska, resp. prijaté zjednocovacie stanovisko NS SR nie je akceptované odborníkmi z praxe, právny problém musí vyriešiť až samotný zákonodarca prijatím novej právnej úpravy, ktorá odstráni pretrvávajúci rôznorodý výklad, prípadne pretrvávajúci jednotný, ale nesprávny výklad.

¹ Tento článok vznikol s podporou financovania z grantu Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV 15-0740. This article was supported by the scientific project APVV 15-0740 of the Slovak Research and Development Agency.

² BLAŽEK, R., 2009. Ako potrestať dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu? In: *Justičná revue*, roč. 61, č. 11/2009, s. 1232-1234.

³ ŠAMKO, P., 2010. Ešte raz k posúdeniu (ne)trestnosti dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu, *Justičná revue* č. 5/2010, s. 646-654.

⁴ Plénum Najvyššieho súdu SR „*prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov v otázkach týkajúcich sa viacerých kolégií alebo v otázkach sporných medzi kolégiami*“ [§ 20 ods. 1 písm. b) zákona o súdoch].

Kolégiá Najvyššieho súdu SR prijímajú „*stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak došlo k výkladovým rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach senátov toho istého kolégia*“ a „*v právoplatných rozhodnutiach súdov nižšieho stupňa*.“ [§ 21 ods. 3 písm. a), písm. b) zákona o súdoch].

Stanoviská sa prijímajú, „*ak je to potrebné v záujme odstránenia nejednotnosti súdneho rozhodovania alebo ak sa senát najvyššieho súdu odchytil od právneho názoru obsiahnutého v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu*.“ [§ 22 ods. 1 písm. b) zákona o súdoch].

Návrh na zjednocovacie stanovisko môže dať predseda najvyššieho súdu, predseda príslušného kolégia alebo minister spravodlivosti SR.

S takýmto prípadom sme sa mohli stretnúť práve v prípade aplikácie § 242 ods. 1 písm. a) Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“ alebo „TZ“), kde bolo sporné, či aj nepodaním návrhu na začatie konkurzu môže dlžník naplniť podmienky trestnosti.

Názorové vetvy pred účinnosťou novely Trestného zákona zákonom č. 264/2017 Z. z. bolo možné rozdeliť na tých, ktorí sa domnievali, že aj nesplnenie povinnosti v zmysle § 11 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov bolo možné subsumovať pod § 242 ods. 1 písm. a) TZ, teda že aj porušením danej povinnosti je možné príslušné konanie mariť. *„Opierali sa totiž o argument, že aj proces začatia konania spadá do úpravy konania v najširšom možnom zmysle, a teda, že už v danej fáze je potrebné posudzovať prípadnú trestnosť takéhoto porušenia povinnosti. Na strane druhej stáli zástupcovia inej názorovej množiny, vystavanej minimálne na tom základe, že pokiaľ hovoríme o procese začatia konania, teda ak konanie ešte ipso facto nezačalo, nemôžeme vôbec uvažovať o tom, že by bolo možné mariť niečo, čo ešte nezačalo.“*⁵

Zástancom prvej skupiny je aj autor tohto článku, ktorý publikoval svoj postoj prvýkrát v časopise Justičná revue, roč. 61, č. 11/2009, s. 1232-1234.⁶ Ako je zrejmé, história dala za pravdu prvej názorovej skupine odborníkov práve prijatím novely Trestného zákona, a to zákonom č. 264/2017 Z. z. s účinnosťou od 8.11.2017, ktorý upravil znenie § 242 ods. 1 písm. a) TZ nasledovne:

„Kto mari konkurzné konanie, vyrovnacie konanie, konanie o reštrukturalizácii alebo konanie o oddĺžení tým, že nesplní povinnosť uloženú mu zákonom, ktorý upravuje také konanie vrátane povinnosti podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu.“

S týmto znením predmetného ustanovenia nesúhlasia niektorí odborníci dodnes.⁷ Otázkou ostáva, prečo sa teda nevedia dodnes niektorí odborníci z praxe vyrovnáť s názorom zákonodarcu? Jeden z citovaných článkov uvádza, že *„tento krok a jeho odôvodnenie navyše neboli v znení dôvodovej správy k zákonu č. 264/2017 Z. z. nijakým spôsobom vysvetlené.“*⁸ Odpoveď na to, prečo sa zákonodarca rozhodol pre toto riešenie, ponúka tento článok na nasledujúcich stranách.

2. Teória verzus prax

V rámci vedeckej a odbornej diskusie sa často stretávame s názormi, že teoretici sú odtrhnutí od praxe, a teda ich výklad je príliš akademický a nezohľadňuje potreby praxe. Na druhej strane teoretici kritizujú odborníkov z praxe za to, že aplikujú právo svojvoľne, utilitaristicky a s prihliadnutím na to, aby sa im práca vykonávala ľahšie, a tým pádom nie sú ochotní akceptovať niektoré „teoretické“ výklady, pretože ich považujú za nepotrebné, predlžujúce alebo sťažujúce ich prácu a *de facto* úmyselne vykladajú niektoré ustanovenia tak, aby si prácu čo možno najviac uľahčili.

Vzhľadom na to, že autor tohto článku pracuje jednak ako univerzitný pracovník, a teda v rámci „teórie a vedy“, jednak ako prokurátor, predstavuje tiež zástupcu „praxe“, nemôžu názory obsiahnuté na nasledujúcich stranách byť považované za názory jednej či druhej strany, ale ako zástupca oboch smerov sa autor snaží o čo možno najobjektívnejší výklad uvedenej právnej normy a s tým súvisiacich ďalších právnych inštitútov.

⁵ MIHÁLIK, S. a L. TURAY, 2018. Trestnoprávne aspekty likvidácie obchodných spoločností. In: *Právo v globalizované spoločnosti*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, s. 67.

⁶ BLAŽEK, R., 2009. Ako potrestať dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu? In: *Justičná revue*, roč. 61, č. 11/2009, s. 1232-1234.

⁷ KOVÁČ, M., K. KUPKOVÁ, F. VINCENT, 2019. Niektoré aspekty trestného činu, marenia konkurzného a vyrovnacieho konania. In: *Milníky práva v stredo európskom priestore 2019*, Bratislava : Univerzita Komenského, Právnická fakulta, s. 164-165.

⁸ Tamtiež, s. 164.

Či už hovoríme o „teórii a vede“ alebo o „praxi“, je potrebné zdôrazniť, že každý zo zástupcov oboch smerov by sa mal snažiť o výklad v prvom rade zákonný, ústavný, zachovávajúci pravidlá platiace pre dané právne odvetvie a vychádzať v prvom rade zo znenia právnej normy, ktorú je potrebné vykladať najprv z hľadiska gramatického a doslovného a až potom uplatniť ďalšie výklady, ak tento samotný výklad nepostačuje.⁹

K ďalším výkladom je možné následne použiť logický či systematický výklad, ktorý by mal dopomôcť k pochopeniu právnej normy, jednak cez pravidlá formálnej logiky alebo cez príbuznosť daného ustanovenia s inými inštitútmi v danom predpise či odvetví, teda cez pochopenie príslušného právneho predpisu ako celku. Posledným druhom výkladu je teleologický, cez ktorý by sme mali vždy vnímať právnu normu ako prostriedok na dosiahnutie nejakého účelu, ktorý sledoval zákonodarca.

V každom prípade je však pri akomkoľvek výklade potrebné skončiť výklad daného ustanovenia tam, kde výklad dospeje k úspešnému záveru a nie je prípustné cez ďalšie doplňujúce výklady spochybňovať či popierať výklad, ak už aplikačný subjekt dospel k záveru, ako je potrebné právnu normu aplikovať.

Domnievam sa, že uvedený problém často nastáva v praxi, keď praktici uprednostňujú „praktický výklad“ pred exaktným a správnym výkladom, založeným na gramatickom a teleologickom výklade. Ak dospejú na základe prvotného výkladu k nespokojnosti s tým, ako majú právnu normu aplikovať, väčšinou hľadajú „nové“ a iné výklady, aby mohli poprieť ten výklad, ktorý im nevyhovuje, a to z toho dôvodu, že uprednostňujú utilizačné výklady pred (s)právnym výkladom. Na túto skutočnosť poukazoval aj autor JUDr. Miloš Maďar, PhD., LL.M.:

„Pri úpadkových trestných činoch je však často praxou, že orgány činné v trestnom konaní neposudzujú skutok podľa všetkých ustanovení Trestného zákona a utiekajú sa k formalizmu, ktorý v konečnom dôsledku znemožní uplatnenie práv poškodeného.“¹⁰

„Pri úpadkových trestných činoch dochádza ku zneužívaniu veľmi zložitej a často neprehľadnej právnej úpravy, prípadne medzier v právnej úprave.“¹¹

Domnievam sa, že práve na základe exaktného právneho výkladu príslušného ustanovenia bolo možné už pred novelou Trestného zákona zákonom č. 264/2017 Z. z. dospieť k správne právnemu výkladu tohto ustanovenia. Ak však niektorí praktici takýto výklad popierajú, lebo im nevyhovuje, potom musí prísť až zákonodarca s nariadenou legislatívnou silou nového zákona, ktorým urobí bodku za všetkými „dodatočnými“, doplňujúcimi a rozpornými výkladmi ustanovenia. Argumenty, prečo bol výklad tohto ustanovenia jasný už pred prijatím uvedenej novely, sú obsiahnuté na nasledujúcich stranách tohto článku.

3. Marit' či zmarit'?

Podstatná časť výkladu ustanovenia § 242 ods. 1 písm. a) TZ stála už pred prijatím vyššie spomínanej novely zákonom č. 264/2017 Z. z. na výklade pojmu „marit“, ktorý si často niektorí odborníci mýlili s pojmom „zmarit“. Viaceré publikácie však uvádzajú a trvajú na tom, že tieto pojmy nie sú totožné a treba ich dôsledne odlišovať.¹²

⁹ K jednotlivým druhom právnych výkladov pozri napr. PRUSÁK, J., 1995. *Teória práva*, Bratislava: VO PF UK, OTTOVÁ, E. 2005. *Teória práva*, Bratislava: VO PF UK alebo BLAŽEK, R., 2011. Právny jazyk. In: *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*, roč. 29, Bratislava, s. 21-22.

¹⁰ MAĎAR, M., 2017. Úpadok obchodnej spoločnosti a jeho význam z hľadiska trestného práva. In: *Právna ochrana veriteľov*. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, s. 119.

¹¹ Tamtiež, s. 120.

¹² BURDA, E., J. ČENTÉŠ, J. KOLESÁR, J. ZÁHORA a kol., 2011. *Trestný zákon osobitná časť: komentár 2. diel (§144-440)*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, s. 617, MIHÁLIK, S. a L. TURAY, 2018. *Trestnoprávne aspekty likvidácie obchodných spoločností*. In: *Právo v globalizovanej spoločnosti*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, s. 66-67.

„Imanentnou súčasťou skutkovej podstaty a podmienkou pre vyvodenie trestnej zodpovednosti je fakt, že vyššie uvedeným konaním musí dochádzať objektívne k mareniu konkurzného konania, nie však nevyhnutne aj k jeho úplnému zmareniu. Marenie konania z pohľadu terminologického musíme vnímať nie len ako proces nevyžadujúci explicitnú potrebu, aby nastal cielený následok (t. j. zmarenie), jeho podstatou je sťažovanie, ba až znemožňovanie toho ktorého druhu konania. Uvedené znamená, že daný druh protiprávneho konania má trestnoprávnu relevanciu, hoci koniec koncov príslušné konanie úspešne prebehne.“¹³

Viacerí odborníci v minulosti tvrdili, že netrestnosť dlžníka podľa ustanovenia § 242 ods. 1 písm. a) TZ účinného do 7.11.2017 bola daná najmä tým, že nepodaním návrhu na začatie konkurzu dlžníkom nemôže dôjsť reálne k „mareniu“ konkurzného konania len samotným nezačatím tohto konania. Pán JUDr. Šamko definoval pojem „marenie“, ako *„znemožňovanie a podstatné sťažovanie účelu, ktoré spôsobí, že konkurzné konanie nemožno byť vykonať vôbec alebo za podstatne sťažených podmienok.“¹⁴*

V takejto definícii vidíme jasné stieranie rozdielov medzi pojmi „marit“ a „zmarit“. Nemožnosť vykonať konkurzné konanie vôbec možno označiť za „zmarenie“ konkurzného konania. Trestný zákon používa v skutkovej podstate § 242 ods. 1 písm. a) TZ v súčasnosti aj v minulosti pojem „marit“, nie „zmarit“. Preto bolo potrebné už v minulosti sa dôsledne pridržiavať pojmu „marit“ a nevyžadovať na trestnosť dlžníka až „zmarenie“ konkurzného konania, ktoré je len jednou z foriem marenia a možno ho označiť za vrchol činnosti marenia.

Sloveso „marit“ má tzv. nedokonavý vid. t. j. vyjadruje činnosť, ktorá *prebieha a je neukončená*. Sloveso „zmarit“ má tzv. dokonavý vid a vyjadruje činnosť, ktorá už *skončená je*.

Pod pojmom „marenie“ je preto potrebné chápať aj činnosť, ktorou niekto nielen znemožňuje a podstatne sťažuje účel (konania alebo inej skutočnosti), ale aj takú činnosť, ktorou niekto *oddiaľuje určitú skutočnosť alebo inak vytvára prekážky*, aby takáto skutočnosť nastala, pričom následkom tejto činnosti môže, ale aj nemusí dôjsť k úplnému zmareniu danej skutočnosti.

Pod pojmom „zmarit“ chápeme činnosť, ktorou niekto definitívne zamedzil následkom určitej skutočnosti, t. j. následok tejto činnosti je úplne znemožnenie danej skutočnosti aj pre budúcnosť.

Ustanovenie § 242 ods. 1 písm. a) TZ v znení účinnom do 7.11.2017 i v súčasnosti jednoznačne uvádza pojem „marenie“ konkurzného konania, t. j. trestnosť je založená za všetky činnosti „marenia“, ktoré však reálne nemusia mať za následok úplné znemožnenie konkurzného konania, resp. vôbec nemusia mať za následok poruchový následok, t. j. aj v minulosti bolo potrebné považovať za trestné všetky konania dlžníka, ktorými akýmkoľvek spôsobom sťažoval alebo oddiaľoval vykonanie konkurzného konania. Analogicky možno uviesť, že za „marenie výkonu úradného rozhodnutia“ podľa § 348 ods. 1 písm. a) TZ¹⁵ je páchatel zodpovedný aj v tom prípade, že nakoniec na výkon trestu odňatia slobody nastúpi a tento vykoná. Jeho dobrovoľné nenastúpenie je teda akousi formou oddialenia nástupu s úmyslom jeho neskoršieho začatia, teda ide o analogickú situáciu ako v prípade „oddiaľovania začatia konkurzného konania“. Ani v prípade včasného a zákonného nenastúpenia na výkon trestu odňatia slobody sa nikdy nezmarí možnosť neskoršieho nástupu, a napriek tomu je páchatel trestne zodpovedný za nenastúpenie na tento výkon trestu a to

¹³ MIHÁLIK, S. a L. TURAY, 2018. Trestnoprávne aspekty likvidácie obchodných spoločností. In: *Právo v globalizovanej spoločnosti*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, s. 66-67.

¹⁴ ŠAMKO, P., 2010. Ešte raz k posúdeniu (ne)trestnosti dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu, *Justičná revue* č. 5/2010, s. 647.

¹⁵ „Kto marí alebo podstatne sťažuje výkon rozhodnutia súdu alebo iného orgánu verejnej moci tým, že bez vážneho dôvodu nenastúpi výkon trestu odňatia slobody v lehote stanovenej súdom.“

z dôvodu, že zákonodarca sa hrozbou trestnej sankcie snaží udržať poriadok pri výkone týchto rozhodnutí a snaží sa hrozbou trestnej sankcie vynútiť dobrovoľné splnenie tejto povinnosti. Analogický cieľ možno sledovať aj v prípade § 242 ods. 1 písm. a) TZ. Cieľom je teda riadne, zákonné a tiež včasné plnenie povinností, ktoré štát v tej či onej oblasti spoločenských vzťahov ukladá.

4. Ohrozenie či poruchový následok?

Trestný zákon obsahuje skutkové podstaty ohrozovacích i poruchových trestných činov. Pri ohrozovacích trestných činoch sa žiadny poruchový následok nepredpokladá, následkom je iba ohrozenie určitých práv alebo právom chránených záujmov.

V prípade nesplnenia povinnosti dlžníka na podanie návrhu na začatie konkurzu vzniká *ohrozenie* právom chránených záujmov, pričom toto ohrozenie vyplýva práve z nesplnenia dlžníkovej zákonnej povinnosti na podanie návrhu na začatie konkurzu. Ide tu o hrozbu, že v nadchádzajúcom čase prídu aj ďalšie negatívne následky, ktoré môžu i nemusia nastať. *Úmyslom* páchatel'ovho konania je v tomto prípade *oddialiť alebo sťažiť* ďalšiu realizáciu konkurzného konania tým, že nerealizuje zákonom uloženú povinnosť podať návrh na jeho začatie.

V prípade, že dlžník nepodá návrh na začatie konkurzného konania, hoci si je vedomý, že existujú zákonné predpoklady jeho začatia, úmyselne sa tým snaží o to, aby sa konanie buď oddialilo, alebo aby sa vôbec nezačalo, dúfajúc, že možno iný subjekt konkurzné konanie nezačne alebo ak aj začne, tak dlžník získa dostatok času na iné nezákonné aktivity, ktorými nelegálne zníži svoj majetok, ktorý by inak musel ísť do konkurzu. Následok v podobe oddialenia začatia konkurzného konania môže totiž v praxi poskytnúť dlžníkovi primeraný čas, ktorý mu takto vznikne, aby dlžník stihol uskutočniť aj ďalšie úkony, ktorých výsledkom bude ukrátenie veriteľ'ov. Aj reálne sa môže stať, že dlžník týmto svojím konaním zhorší postavenie a ukráti tým niektorého z veriteľ'ov alebo aj viacerých (teda poruchový následok môže, aj nemusí nastať).

Základným objektom ochrany podľa tohto zákonného ustanovenia počas trvania konkurzného konania je predísť **ohrozeniu uspokojenia veriteľ'ov**.¹⁶ Možno povedať, že aj v prípade dôsledného vyžadovania splnenia povinnosti dlžníka podať návrh na začatie konkurzu sa sleduje ten istý cieľ, t. j. predísť ohrozeniu uspokojenia veriteľ'ov. Teda ak by sme pristúpili v tomto momente k systematickému i teleologickému výkladu, nesplnenie akejkoľvek *inej povinnosti* s následkom ohrozenia uspokojenia veriteľ'ov trestné je. Preto aj nesplnenie počiatočnej povinnosti dlžníka na podanie návrhu na začatie konkurzného konania, ktoré v konečnom dôsledku spôsobí **ten istý následok**, bolo potrebné považovať za rovnocenné konanie podľa § 242 ods. 1 písm. a) TZ, na ktorého trestnosť boli splnené podmienky už pred 8.11.2017.

5. Subsidiárna funkcia skutkovej podstaty

Je pravdou, že v prípade vedomého ukrátenia veriteľ'ov sa dlžník vystavuje aj trestnosti za iné trestné činy, napr. poškodzovanie veriteľa podľa § 239 TZ, zvýhodňovania veriteľa podľa § 240 TZ alebo zavineného úpadku podľa § 228 TZ, príp. skresľovania údajov v hospodárskej a obchodnej evidencii podľa § 259 TZ. Táto skutočnosť bola ďalším argumentom pre odporcov súčasného znenia § 242 ods. 1 písm. a) TZ.¹⁷

¹⁶ „... následne nemusí byť majetok, či záväzky dlžníka, zistený úplne, a tak môže byť ohrozené aj následné uspokojenie veriteľ'ov z majetku dlžníka“ Pozri: ŠAMKO, P., 2010. Ešte raz k posúdeniu (ne)trestnosti dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu, *Justičná revue* č. 5/2010, s. 648.

¹⁷ Pozri napr.: ŠAMKO, P., 2010. Ešte raz k posúdeniu (ne)trestnosti dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu, *Justičná revue* č. 5/2010, s. 651.

Trestnosť dlžníka za ďalšie trestné činy však v žiadnom prípade nemôže zrušiť trestnosť za konkrétny iný spáchaný trestný čin. To by bola v teórii trestného práva úplne zbytočná konštrukcia jednočinného súbehu, pri ktorom je možné, aby tým istým konaním boli naplnené aj viaceré skutkové podstaty rôznych trestných činov. Samozrejme, máme aj výnimky, kde pri niektorých skutkových podstatách nie je možný jednočinný súbeh, príp. ide o faktickú konzumpciu.

Trestný zákon je však koncipovaný pri niektorých protiprávných konaniach tak, aby v prípade, že nie je možný postih za prísnejší trestný čin, existovala aj alternatíva potrestania za miernejšie konanie. Príkladom môže byť trestný čin podľa § 270 TZ – „*Falšovanie, pozmeňovanie a neoprávnená výroba peňazí a cenných papierov*“ a trestný čin podľa § 272 TZ – „*Výroba a držba falšovateľského náčinia*“. V prípade § 272 TZ ide o subsidiárnu skutkovú podstatu, ktorou sa trestá príprava na trestný čin podľa § 270 TZ. V tomto prípade teda páchatel' bude trestne zodpovedný čo i len za držbu falšovateľského náčinia, a to aj vtedy, ak s ním nevyhotovil ani jedinú falošnú bankovku a reálne nenastal doposiaľ škodlivý následok v podobe falšovania, resp. ak sa tento nepodarilo páchatel'ovi preukázať.

Analogicky je potrebné (a bolo potrebné aj v minulosti) postupovať aj pri aplikácii § 242 ods. 1 písm. a) TZ, pretože toto ustanovenie možno považovať za aplikovateľné aj v tých prípadoch, kde sa neskoršie protiprávne konania dlžníka smerom k ukráteniu veriteľ'a nepodarí preukázať, resp. toto konanie ani nenastane. V prípade, že by však nastalo, nebol by postih dlžníka za súbeh týchto trestných činov vylúčený. Zmyslom zákonodarcu však bolo, aby dlžníci, ktorí reálne vytvorili časový priestor pre ukrátenie svojich veriteľ'ov, za tento čin boli trestnoprávne postihovaní, a to z toho dôvodu, že takéto ich konanie vytváralo nebezpečenstvo (ohrozenie), že sa budú páchať aj ďalšie trestné činy. Ak je totiž úmyslom dlžníka vyhnúť sa konkurzu, možno mu minimálne pripísať na zodpovednosť, že ak dôjde skutočne neskôr k ukráteniu jeho veriteľ'ov, bol s takýmto následkom uzročený už nepodaním návrhu na začatie konkurzu, čo napĺňa znaky nepriameho úmyslu v zmysle § 15 písm. b) TZ.

6. Začatie konkurzu inými subjektmi

Ďalším argumentom pre netrestnosť dlžníka pre prípad začatia konkurzného konania bolo zo strany niektorých odborníkov tvrdenie, že tento návrh môžu podať veritelia, a teda nemôže dôjsť k zmareniu konkurzného konania nepodaním návrhu zo strany dlžníka.

Takýto výklad však nemožno podporiť. Podmieniť trestnosť páchatel'a tým, že iný subjekt (veriteľ') má možnosť odvrátiť negatívny následok konania páchatel'a, t. j. má možnosť začať konanie, ktorého začatie bráni dlžník, nie je argumentom pre to, aby páchatel' (dlžník) za svoje konanie nebol potrestaný.

Analogicky, využitie nutnej obrany proti akémukoľvek útoku nemôže zbaviť útočníka zodpovednosti za jeho trestný čin. Preto aj trestnosti dlžníka nemôže prekážať to, že iný subjekt (veriteľ') môže svojím konaním odstrániť hroziaci následok (t. j. nezačatie konkurzu). Veriteľ' totiž nemusí mať vedomosť o skutočnostiach zakladajúcich dôvody pre podanie návrhu na začatie konkurzného konania. Aj preto chráni veriteľ'a zákon tým spôsobom, že dlžníkovi ukladá povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu, ak sú mu známe dôvody, pre ktoré má byť konkurz začatý. Dlžník je totiž prvou osobou, ktorá sa má možnosť hodnoverne dozvedieť o tom, že existujú dôvody pre začatie konkurzu. Ochrana veriteľ'a je ešte viac posilnená práve Trestným zákonom, ktorý pre tieto prípady sankcionuje nesplnenie povinnosti dlžníka za nepodanie návrhu na začatie konkurzu trestným postihom. Trestný zákon tak vychádza v ústrety právnej úprave konkurzu, čím sa snaží preventívne (hrozbou sankcie) zabezpečiť dôsledné plnenie povinnosti dlžníkov na podanie návrhu na začatie konkurzu.

7. Záverom

Orgánom činným v trestnom konaní i súdom prislúcha úloha **aplikovať** právo na konkrétne prípady, nie ho **vytvárať**. Túto funkciu plnia súdy v common law systéme, nie v kontinentálnom. Súdy, prokuratúra ani polícia sa nemôžu svojvoľne rozhodnúť, že určité konanie nebudú považovať za trestný čin, len z toho dôvodu, že sa im skutková podstata zdá prísna, nezmyselná či nelogická alebo nepraktická, pretože prináša nadbytok práce v podobe nespočetného množstva trestných stíhaní. Súdy, prokuratúra ani polícia nemôžu nahrádzať činnosť zákonodarcu. Týmto pádom by sa zákonodarca dostal do pozície akéhosi „odporúčateľa trestnosti“. Rovnako by sa totiž mohli prokurátori alebo sudcovia uznieť na tom, že určitý spôsob iného konania spadajúceho pod skutkovú podstatu niektorého z iných trestných činov sa im zdá nepraktický a budú ho teda ignorovať. Analogicky by to mohli urobiť pri ľubovoľnom trestnom čine s akýmkoľvek druhom konania, ktoré inak skutková podstata postihuje. No úloha vyčleniť určité konanie z trestného postihu prislúcha zákonodarcovi, nie súdom či prokuratúre. Najprv musí zákonodarca schválením príslušných právnych noriem zabezpečiť, aby to či ono konanie nespadlo pod skutkovú podstatu trestného činu.

Úlohou policajtov, prokurátorov a súdov je aplikovať Trestný zákon v takej podobe, ako ho schválil zákonodarca a posúdenie trestnosti alebo netrestnosti konania sa musí odvíjať od konkrétneho prípadu, pri ktorom sa posúdia všetky aspekty daného prípadu a nie paušálne rozhodnúť, že dané konanie nie je natoľko závažné, aby pod túto skutkovú podstatu spadalo. Od 1.1.2006 prijatím nového Trestného zákona platí v Slovenskej republike formálne poňatie trestného činu s obmedzeným uplatnením materiálneho korektívu pri prečinoch. V prvom rade musí pri každom trestnom čine nastúpiť jeho formálny výklad, až v konkrétnom jednotlivom prípade sa skúma materiálny korektív, t. j. závažnosť činu. Tento materiálny korektív však nemôže byť posúdený paušálne pre všetky prípady naraz.

Na základe vyššie uvedenej právnej analýzy tento článok ponúka vysvetlenie zákonodarcovho počínu zakotviť znenie skutkovej podstaty § 242 ods. 1 písm. a) TZ v takej podobe, ako ho poznáme dnes s účinnosťou od 8.11.2017. Aj keď sa s týmto znením niektorí praktici dodnes nestotožňujú, domnievam sa, že výklad podporujúci dnešné aktuálne zákonné znenie bol zrejmy už pri predchádzajúcom znení uvedeného ustanovenia, avšak zodpovedné osoby ho nechceli vidieť a nedali si dostatočnú námahu, aby k nemu dospeli.

Literatúra

- BLAŽEK, R., 2009. Ako potrestať dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu? In: *Justičná revue*, Roč. 61, č. 11/2009, s. 1232-1234
- BLAŽEK, R., 2011. Právny jazyk. In: *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*, Roč. 29, Bratislava: 2011, s. 9-25
- BURDA, E., J. ČENTĚŠ, J. KOLESÁR, J. ZÁHORA a kol., 2011. *Trestný zákon osobitná časť: komentár 2. diel (§144-440)*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck.
- KOVÁČ, M., K. KUPKOVÁ, F. VINCENT, 2019. Niektoré aspekty trestného činu, marenia konkurzného a vyrovnacieho konania. In: *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2019*, Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, s. 156-166.
- MAĐAR, M., 2017. Úpadok obchodnej spoločnosti a jeho význam z hľadiska trestného práva. In: *Právna ochrana veriteľov*. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, s. 115-123
- MIHÁLIK, S. a L. TURAY, 2018. Trestnoprávne aspekty likvidácie obchodných spoločností. In: *Právo v globalizované spoločnosti*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, s. 62-69.
- OTTOVÁ, E., 2005. *Teória práva*, Bratislava: VO PF UK.
- PRUSÁK, J., 1995. *Teória práva*, Bratislava: VO PF UK.

ŠAMKO, P., 2010. Ešte raz k posúdeniu (ne)trestnosti dlžníka, ak nepodá návrh na vyhlásenie konkurzu, *Justičná revue* č. 5/2010, s. 646-654
Zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov
Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Key words: crime, criminal law, economic crime, bankruptcy, bankruptcy proceedings, opening of bankruptcy proceedings, legislative procedure, application of law, interpretation of law

Summary

In the past, there existed the dispute in the scientific society, in the situation when the debtor failed to file a petition for the commencement of bankruptcy proceedings, if this were a crime or not according to the meaning of Art. 242 par. 1 letter a) of the Criminal Code. With regard to the changes that were made in Art. 242 par. 1 letter a) of the Criminal Code by an amendment to Act no. 264/2017 Coll. with effect from November 8th 2017, this topic is relevant again. This new legislation adopted that if the debtor fails to file a petition for the commencement of bankruptcy proceedings, this is a crime. The legislator has clearly stated its intention on what is to be considered as criminal under this provision and has – after years – put an end to all disputes of individual experts. This article summarizes the legal arguments in favour of the above-mentioned solution.

*doc. JUDr. Radovan Blažek, PhD.
Katedra trestného práva, kriminológie
a kriminalistiky
Právnická fakulta Univerzity Komenského
Šafárikovo nám. 6, P.O.BOX 313
810 00 Bratislava
e-mail: radovan.blazek@flaw.uniba.sk
tel.: +421 2 9012 2010*

*Okresná prokuratúra Malacky
Sasinkova 71
901 01 Malacky
e-mail: radovan.blazek@genpro.gov.sk*

Recenzenti: prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.
pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.